

De Scheepvaart NV
T.a.v. dHr. A. Vermin
afdelingshoofd
afdeling Bouwkunde
Lombardstraat 26
3500 Hasselt

Contact
Kris Van Looy

Telefoonnummer
02 558 18 59
fax 02 558 18 05

Datum
31 januari 2008

Uw referentie: MER ingrepen in het rivierbed van de Gemeenschappelijke Maas:
centrale sector
ons kenmerk: INBO.A.2008.17

Betreft: kansen voor optimalisatie van de voorziene ingrepen

Geachte Afdelingshoofd,

Naar aanleiding van het plaatsbezoek met de ANB-cel gebiedsgericht beleid van 16 januari jongstleden, waar de ingrepen in het gebied van de centrale sector werden toegelicht door Herman Gielen, werd een mogelijkheid voor optimalisatie gesignaleerd waarvoor wij graag bereid werden gevonden een advies op te maken.

In de bijlage vindt u de concrete omschrijving van de wenselijke optimalisatie van de aan nv De Scheepvaart vergunde ingrepen in het gebied. Aangezien het hierbij gaat om een ingreepuitbreiding op terreinen van de stad Dilsen-Stokkem en nv De Scheepvaart de uitvoering als een werk kan aanbesteden, kan dit advies gezien worden als een vraag naar u om de voorgestelde geïntegreerde aanpak te coördineren.

De zone in kwestie werd in de recente gewestplanherziening als Natuurontwikkelingsgebied (NO) aangeduid om de realisatie toe te laten van de ingrepen zoals voorzien in het concept Levende Grensmaas. Met de hier aangegeven optimalisatie wordt ook maximaal invulling gegeven aan dit rivierherstelconcept, alsook aan de landschappelijke aaneensluiting van de voorziene ingrepen aan de zomeroever van Bichterweerd en bij de Kogbeekmonding.

Met hoogachting,

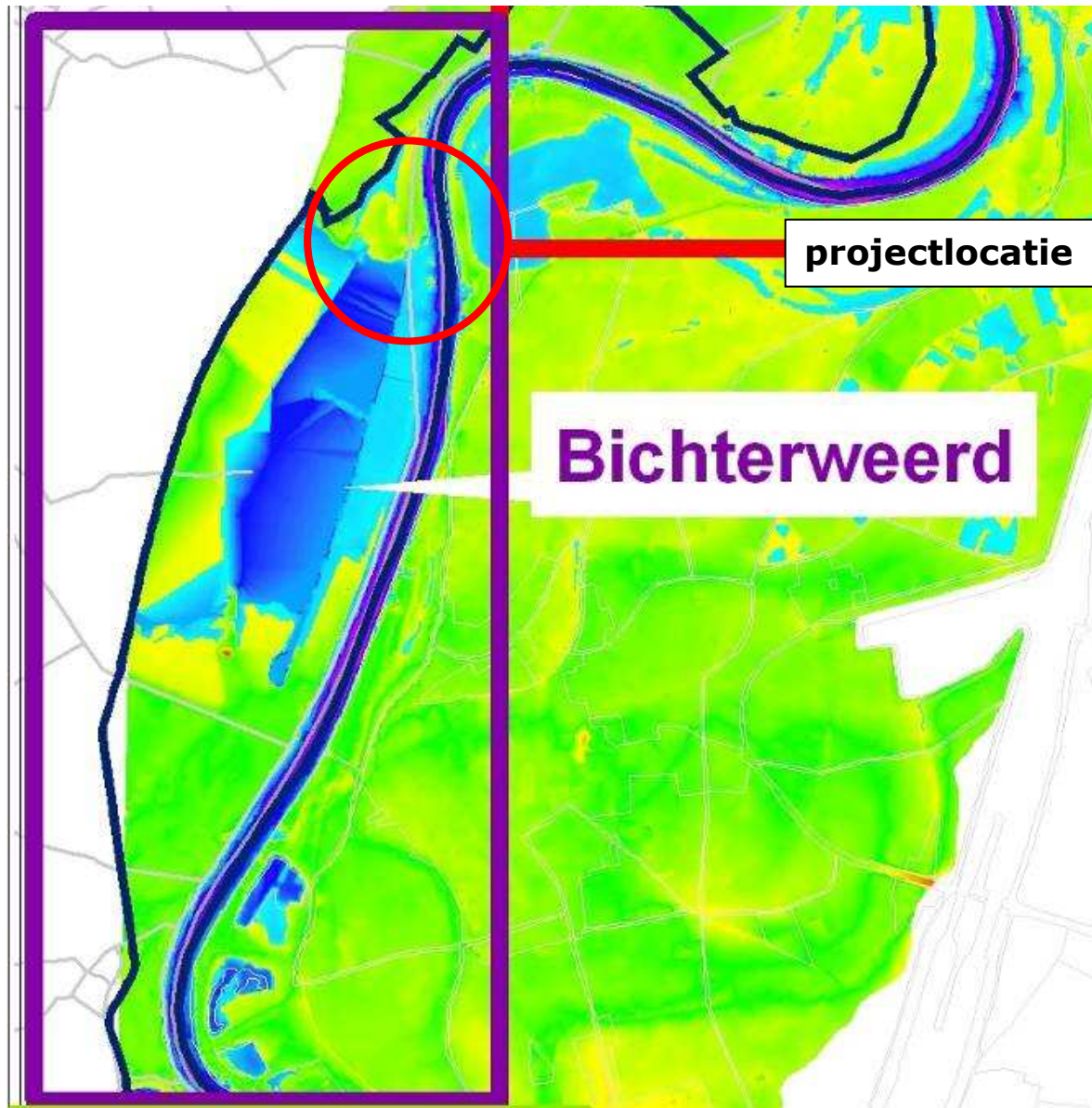
Jurgen Tack
Administrateur-generaal

Bijlage: omschrijving van optimalisatieproject NO-zone Bichterweerd.

Optimalisatie ingreep Bichterweerd-Kogbeek

Aanknopingspunten

Het natuurgebied Bichterweerd is een lagergelegen gedeeltelijk heraangevulde grindgroeve, waarvoor nv De Scheepvaart in het project Rivierkundige ingrepen Centrale Sector een gedeeltelijke afgraving voorziet van de bestaande zomerdijk tot het peil van het bestaande maaiveld van de uiterwaard. Onderstaande figuur toont het reliëf dat het resultaat zal vormen van de voorziene ingreep.

De volgende aanknopingspunten voor het realiseren van een geïntegreerd riverkundig en natuurproject aan de noordzijde van de Bichterweerd zijn momenteel aanwezig:

1. De zone die benodigd is om de Levende Grensmaas-projectuitvoering mogelijk te maken, werd met de gewestplanherziening ingekleurd als natuurontwikkelingsgebied om deze reden. Dit NO-gebied is meteen de begrenzing van de hier voorgestelde ingreep.

2. De gronden zijn eigendom van de stad Dilsen-Stokkem en bevatten nog de onderliggende tout-venant laag die kan fungeren als dekgrondberging.
3. Het vergunde project “Rivierkundige ingrepen Centrale Sector” van nv De Scheepvaart in Dilsen-Stokkem heeft een substantieel grondoverschot van het noorden van Negenoord, oever Bichterweerd, Koggeweerd en tot en met Elerweerd. Dit materiaal zou volgens het ontwerp als grote (6 meter hoge) terpen centraal in het natuurgebied gedeponeerd worden (en als hoogwatervluchtplaats fungeren). Rivierkundig is de uitstroom van het gebied zoals ze nu voorzien is ook niet optimaal in de rivier (een haakse plasuitstroomgeul én een bijkomende in- en uitstroom via de Kogbeek) en een bodemversteving van de overlaat met breukstenen.
4. Door budgetaire beperkingen kunnen de ingrepen pas tussen 2010 en 2012 uitgevoerd worden.
5. Een nabijgelegen tout-venant verwerkend bedrijf en andere dergelijke bedrijven hebben nog uitbatingsvergunningen tot 2010.

Door een samenwerkingsverband tussen de stad Dilsen-Stokkem en nv De Scheepvaart kunnen de ingrepen geoptimaliseerd worden waarbij de rivierkundige effecten verbeterd worden, de natuur- van het NO-gebied Koggeweerd gerealiseerd kan worden en de landschapswaarde sterk kan opgedreven worden.

Ontwerp

De voorziene ingreep in het project Levende Grensmaas (Van Looy & De Blust 1996) en zoals opgenomen in het Vlaamse voorkeursalternatief (Nagels, Hoet & Van Looy 1998) voor de locatie Bichterweerd, omvatte een geulaantakking van de Bichterweerd-plas, zodat deze als hoogwatergeul optimaal zou functioneren. Het ontwerp hiervoor werd uitgetekend als een instromende geul stroomopwaarts vanaf 800m³/s, de stroomafwaartse hoek waarover het nu gaat, zou als uitstroomgeul op een hoogte van 100m³/s aan de rivier aangetakt worden.

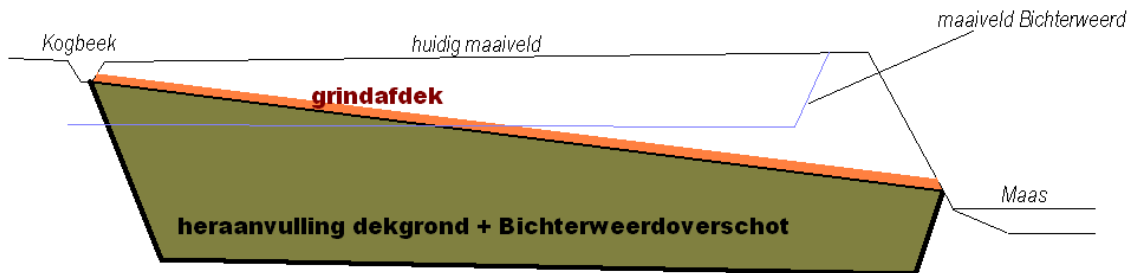
Het vergunde plan van de “rivierkundige ingrepen Centrale Sector” voorziet in een afgraven van de zomerdijk tot op heropgevulde maaiveld van de weiden van Bichterweerd. Omdat er binnen de af te graven oeverstroken ten noorden van Negenoord geen mogelijkheid is op de gronden van het Vlaams Gewest en van de herinrichting van Bichterweerd een dekgrondberging in te richten is er geopteerd om zo weinig mogelijk dekgrond te verwijderen en deze samen te brengen in een hoogwatervluchtplaats op de weiden van Bichterweerd langs de huidige zomerdijk. Deze hoogwatervluchtplaats is ook nodig omdat de strook tussen Kogbeek en Bichterweerd vanaf de winterdijk zo dicht gegroeid is dat, bij opkomend water, de grote grazers hierlangs niet kunnen ontsnappen in de richting van de winterdijk.

Het oorspronkelijk beoogde doel kan gerealiseerd worden met een dekgrondberging in de tout-venant laag van de Koggeweerd (eigendom stad Dilsen-Stokkem), waarbij het te bergen volume dekgronden vanaf het noorden van Negenoord en op grondgebied van Dilsen-Stokkem, de dimensies van de berging vastlegt. De dekgrondberging wordt afgedekt met een laag tout-venant bovenop om zo het gewenste profiel te realiseren tussen Bichterweerd, Kogbeek en het zomerbed van de Gemeenschappelijke Maas.

Principeschets dekgrondberging Koggeweerd:

4 stappen:

- afvoer van tout-venant uit de dekgrondberging buiten het ingrepengebied;
- vullen van de dekgrondberging met de deklaag van de Koggeweerd + vrijkomende dekgronden van de rivierkundige ingrepen Centrale Sector tussen het noorden van Negenoord en ingreep Bichterweerd;
- afdekken van de steilste profielen met overtollige breukstenen uit de zomeroevers;
- afwerking/afdekken 1,5m met tout-venant.

Profiel natuurgebied Koggeweerd:

Oost-West: vanaf het zomerbed van de Maas geleidelijk oplopend tot aan de huidige bedding van de Kogbeek, zodanig dat de Kogbeek-oever aan landzijde behouden blijft. Aan rivierzijde krijgt de Kogbeek een breed uitlopende delta, ipv de kleine delta van 25m in het huidig plan.

Zuid-Noord: vanaf het huidig maaiveld van de weiden in de uiterwaard van Bichterweerd geleidelijk aflopend naar het zomerbed van de Maas. Tussen het noorden van het herinrichtingsgebied van Bichterweerd en het west-oost traject van de Kogbeek wordt de hoge dijkruig verwijderd zodat het terrein geleidelijk oploopt naar het peil van het maaiveld afwaarts van de Kogbeek. De hoge oevers van de Kogbeek op dit traject blijven behouden.

Profielwijziging van de zomeroevers van Bichterweerd:

In het reeds vergunde project "Rivierkundige ingrepen Centrale Sector" wordt enkel de zomerdijk van Bichterweerd verwijderd tot op het maaiveld van de uiterwaard van Bichterweerd. De bestaande steile breuksteenoever blijft over een hoogte van 4m behouden. Door het verplaatsen van de breukstenen naar een sleuf aan de binnendijkse teen van de huidige zomerdijk van Bichterweerd kunnen de oevers geleidelijk aflopend naar het zomerbed uitgevoerd worden en verdwijnt de onnatuurlijke steilrand. Het geheel dient afgedekt te zijn met min. 1,5 m tout-venant.

Landschappelijke meerwaarde

De aansluiting bij de glooiend te realiseren oever van de Bichterweerd, geeft niet alleen een resultaat van een prachtige natuurlijke grindoever over het gehele traject, tevens ontstaat er een natuurlijk oplopend landschap vanuit de rivier, waarmee de beleving van de rivier een grote meerwaarde krijgt, en tevens het natuurlijke begrazingsbeheer veel beter kan gebeuren, vermits de dieren bij stijgende waterstanden spontaan naar hogere gronden worden gedreven. De hoogwatervluchtplaats wordt hierdoor overbodig en het open landschap van de uiterwaarden komt beter tot zijn recht. Door de ingrepen ontstaat er voldoende rivierkundige overruimte om op de ingreeplocaties de spontane natuurontwikkeling zijn volledige cyclus te laten doorlopen.

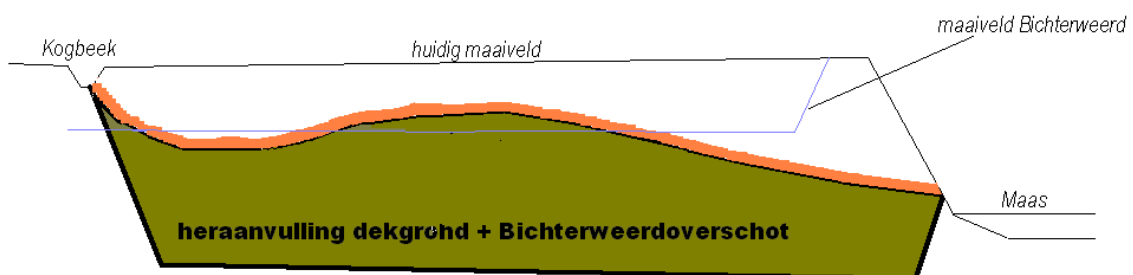
Aanwezige natuurwaarden

In de huidige situatie zijn er geen natuurwaarden in het gebied aanwezig.

De steile Maasoever wordt volledig bezet door Aardpeer, een invasieve exoot. Onmiddellijk in de oever start een maïsakker en ook de rest van het gebied zijn akkers, met uitzondering van één hooilandperceel dat omwille van recente bemesting ook z'n botanische waarde verloren heeft.

Alternatieven

Een alternatief in het ontwerp kan wel aangegeven worden naar het geleidelijk dan wel golvend afwerken van het profiel.

Het eerste profiel toonde een volledig geleidelijk oplopend profiel. Een alternatief waarbij de Kogbeek en Bichterweerd-plas via een geul uitmonden in de Maas beantwoordt meer aan het referentiebeeld van de rivier (zie bv. Tranchot 1800) en heeft als belangrijkste meerwaarde dat er meer variatie aan habitattypes kan ontwikkelen. De Kogbeek zal in dit alternatief spontaan meanderend kunnen lopen naar zijn huidige mondingsplaats. Naast lage en hoge grindbank, ontstaat er in dit alternatief ook meer kans voor hogere zand- en grindruggen in de dynamische hoek die zal ontstaan tussen de geuluitstroom en de Maasoever. Dit is één van de belangrijkste én zeldzaamste habitattypes in de Maasvallei en daarom moeten de kansen voor dit habitatype geoptimaliseerd worden. Met ECODYN werden de kansen voor dit habitatype op deze plek al aangegeven in de modellering (Van Braeckel & Van Looy 2005). Bijkomend zal het risico dat de Kogbeek een steile korte route naar de Maas zoekt, verminderen, en worden de kansen op een mooie beekmonding en uitstroom van de Bichterweerd als hoogwatergeul geoptimaliseerd in dit alternatief.